

Landbruksdirektoratet
Postboks 8140 Dep
0033 OSLO

Vår saksbehandler
Lise Wirstad Dynna

Vår dato
09.10.2024
Deres dato
29.08.2024

Vår referanse
24/00615-2
Deres referanse

Høringssvar - Forslag til endringer i Omsetningsrådets regelverk i forbindelse med overgang til volummodell melk

Vi viser til brev av 29. august i år om endringer i Omsetningsrådets regelverk som følge av overgang til volummodell melk fra 1. november 2024.

Høringen omfatter følgende endringer:

1. Endringer i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer
2. Endringer i retningslinjer for markedsregulering av melk og melkeprodukter
3. Endringer i kravspesifikasjonen for rå melk under forsyningsplikten
4. Forslag til retningslinjer om informasjonsflyt i meierisektoren

Overordnet tilbakemelding

I jordbruksforhandlingene 2024 blei partene enige om å endre prismodellen for å overholde Norges forpliktelser i WTO-avtalen. Stortinget ga sin tilslutning til jordbruksavtalen i juni 2024. Partene var enige om «at volummodellen er den prismodellen utenom målpris som best bidrar til forutsigbarhet i sektoren og gir mulighet for å gjennomføre en aktiv landbrukspolitikk som bygger opp om melkeproduksjonens viktige rolle for å nå landbrukspolitiske mål om matsikkerhet, verdiskaping og landbruk over hele landet.»

Endringen i seg selv skal i tråd med sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene ikke føre til endrede priser til bonde, industri eller forbruker, selv om overgang til et mer markedsbasert prissystem vil gi noe større usikkerhet om prisutvikling og prisvariasjon enn målprismodellen har gitt.

Endringene som sendes på høring her er iverksettelse av nødvendige endringer som oppfølging av ny prismodell, og våre innspill er basert på enigheten i årets jordbruksavtale.

Markedsreguleringen skal bidra til risikoavlastning for primærprodusenten, altså bonden. Markedsreguleringen gir bonden sikkerhet for at han eller hun får solgt det som produseres til en tilnærmet lik pris, uavhengig av markedssituasjonen, tid på året og hvor i landet han eller hun bor. Å produsere mat er langsiktige biologiske prosesser, og nettopp derfor er det vanskelig å gjøre raske tilpasninger av produksjonen etter svingninger i markedet. Det tar to år fra kvigekalven blir født til den er fostret opp, bedekt, har født og kan starte melkeproduksjon, da må en være sikker på at en får solgt varen.

Jordbruksavtalen og markedsreguleringsystemet skal bidra til å oppnå fastlagte mål i landbrukspolitikken; landbruk over hele landet, matsikkerhet, verdiskaping på landets arealressurser og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Gjennom jordbruksavtalen har landbruket påtatt seg ansvaret for å balansere markedet, og tiltak for å søke å oppnå balanse finansieres av bonden gjennom omsetningsavgiften. De bondeide samvirkeforetakene Tine, Nortura og Felleskjøpet Agri er markedsregulatorer fordi de har inngått samarbeidsavtale med faglagene om å bidra til jordbrukets oppfyllelse av jordbruksavtalen.

Faglagene understreker at markedsreguleringen skal bidra til å sikre inntekten til bonden for å oppnå landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig matproduksjon. Virkemidlet er avgjørende for å håndtere bøndernes risiko med å produsere mat fra naturen til et svingende marked. De hyppige endringene i etterspørselen vi har sett for jordbruksvarer de siste årene, tydeliggjør behovet for velfungerende markedsreguleringsordninger.

Den norske bonden trenger velfungerende samvirker som kan fylle rollen som markedsregulator og bidra til å oppfylle jordbruksavtalen og derved målene i landbrukspolitikken. **Det må være balanse mellom markedsregulators verktøy og plikter, for å sikre at markedsreguleringen fungerer.**

Vi legger til grunn at overgang til volummodell melk fra 1.november 2024 medfører at avsetningstiltakene i markedsreguleringen videreføres. Videre forutsetter vi at overgangen til nytt prissystem ikke skal bidra til å endre balansen mellom rettigheter og plikter for markedsregulator. Tilgjengelig virkemidler må ses i sammenheng med de krav som settes til markedsregulator.

Forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har innspill til de foreslåtte endringene i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer nedenfor.

Forslag til endring i formål og avgrensning i § 1 innebærer at en går fra at markedsreguleringens formål (for melk) er å *bidra til* uttak av avtalt målpris til at formålet er å *sikre* et balansert marked. Markedsreguleringen råder imidlertid ikke over alle virkemidler som kan bidra til et balansert marked. F.eks. er det kjedene som bestemmer forbrukerpriser, som har betydning på etterspørselen. Det legges begrensninger i mulighetene for å bruke reguleringslager. Videre legges det opp til at myndighetene skal bestemme prisen på fett i en situasjon med overskudd. Endrede forholdstall og åpning for import er det myndighetene som styrer. I tillegg er det ingen markeder som til enhver tid er i balanse. Det er et uoppnåelig mål at markedet til enhver tid skal være i balanse. Så lenge markedsregulator ikke råder over alle virkemidler som kan sikre markedsbalanse, kan en heller ikke pålegge markedsregulator ansvaret for å sikre markedsbalanse. Markedsregulator kan ha et ansvar for å søke å oppnå et balansert marked, men kan ikke aleine sikre markedsbalanse. Dette må også veies mot summen av markedsregulators rettigheter og plikter, jf. sluttprotokoll fra årets jordbruksforhandlinger.

Vi foreslår derfor at § 1 andre ledd får følgende ordlyd:

*Markedsreguleringens formål innen produksjonene melk, egg og kjøtt av storfe, sau/lam og svin er gjennom et sett av virkemidler **å søke å oppnå** et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk.*

§ 3- 1 handler om markedsregulators rolle og ansvar. I høringen forslås det i bestemmelsens andre ledd at markedsregulators ansvar endres fra å søke å ta ut avtalt målpris til at markedsregulator blir ansvarlig for å sikre et balansert marked. Dette er et ansvar markedsregulator ikke har nødvendige virkemidler til å sikre. Markedsregulator kan søke å oppnå markedsbalanse, men kan ikke alene sikre markedsbalanse. Overgangen fra en målprismodell til en volummodell innebærer at det er markedspris som er hovedvirkemidlet for å oppnå balanse i markedet. Markedsregulator har imidlertid strenge begrensninger knyttet til bruk av pris. Dette gjelder både prisvariasjon gjennom halvåret for PGE (øvre prisgrense er forslått til 5 prosent, mens den for andre produkter som har volummodell er på 10 prosent) og markedsregulator kan i utgangspunktet ikke øke prisen utenom fastsatte tidspunkter. Videre er det kjedene som bestemmer forbrukerpriser, som påvirker etterspørsel. Til sist er det myndighetene bestemmer fløteprisen i en overskuddssituasjon, samtidig som mulighetene for bruk av reguleringslager er redusert.

Vi foreslår at § 3-1, andre ledd får følgende ordlyd:

*Markedsregulator innen produksjonene melk, egg og kjøtt av storfe, sau/lam og svin har ansvaret for **å søke å oppnå** et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk.*

Retningslinjer for markedsregulering av melk og melkeprodukter

Vi har ingen kommentarer til endringen som foreslås i definisjonen av «noteringspris», hvor begrepet «målprisvare» er foreslått erstattet med «representantvaren».

Som følge av begrensninger i muligheten for reguleringslagring, samtidig som det legges opp til ubegrenset mottakplikt for smør og fløte fra industrien, savner vi tiltak for håndtering av dette fløteoverskuddet. I gjeldende ordning kan fløteoverskuddet legges på lager, men denne muligheten vil være begrenset i framtiden. Reguleringslager for fett må primært benyttes til å jevne ut sesongvariasjoner. I utgangspunktet burde mottakplikten for fløte og smør opphøre, all den tid overskuddsfløten ikke kan verken eksporteres eller lagres. Men når myndighetene ikke har foreslått den avviklet må en i det minste ha tiltak til å håndtere den. I prinsippet vil destruksjon være eneste alternativ, siden fløte og smør til fôr er mindre aktuelt. Vi foreslår derfor at det innføres nytt tiltak for destruksjon av overskuddsfløte mottatt på mottakplikten. Det bør også åpnes for å benytte fløten direkte til fôr (hvis dette er mulig), uten å gå veien om pulver eller smør, i gjeldende tiltak til fôr.

Kravspesifikasjonen for rå melk under forsyningsplikten

Vi har ingen kommentarer til den foreslåtte endringen i Kravspesifikasjonen for rå melk under forsyningsplikten hvor ordlyden «målprisvare» er foreslått fjernet og erstattet med «representantvare».

Forslag til retningslinjer om informasjonsflyt i meierisektoren

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag er enig i at det kan være hensiktsmessig med retningslinjer om informasjonsflyt i meierisektoren for å skape klarhet om hva markedsregulator skal informere om, når og hvordan. Åpenhet om forventninger kan bidra til å skape tillitt.

Til punkt 2. Markedsoversikt viser vi til innspillet fra Tine mht til hvor hyppig prognoser skal offentliggjøres. Det må være en avveining av ressursbruk og hvor stor nytteverdi hyppige prognoser gir, jf. punkt a om krav til månedlige prognoser. Kravene i forslag til retningslinjer er heller ikke i samsvar med markedsreguleringsforskriften § 4-3-4 som tilsier oppdatering av etterspørselsprognosene 4 ganger i året. Det er lite hensiktsmessig at markedsregulator skal oppdatere prognosene månedlig når etterspørselsprognosene oppdateres kun fire ganger i året.

Til punkt b) så stiller vi spørsmål ved om Tine har lov til å offentliggjøre innmeldt behov for rå ku- og geitemelk fra aktørene. Norsk Melkeråvare har taushetsplikt om disse opplysningene i dag.

Til punkt c) viser vi også til innspillet fra Tine. Det må være mulig for markedsregulator å levere på kravet.

Vi viser ellers til Tines høringssvar og støtter dette.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Tor Jacob Solberg

Norges Bondelag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Kopi: Ingvild Holth/Landbruksdirektoratet